יב: לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

פרצופות ל"ל. דלמ"ג דמנסק לעבודת כוכבים לינו חמור כמשתמה מ"מ כיון דאיכא נמי איסורא דאוריתא נמנסק שמעינן לה מהא דלעיל דאסור: **הבולע** נימא מותר **להחם** לו חמין. ואע"ג דנכבורות פ' (ב) אלו מומין (דף מד:) משמע שגם אחר שאמה העלוקה הוא יכול לחיות הרבה מ"מ מחללין עליו את השבת כיון שיש בה סכנה מידי דהוה אמכה שעל גב היד וגב הרגל (לקמן דף כח.) דמשכינן כמכה של חלל לחלל את השבת אף על גב שפעמים מתרפא מאליו. בערוך גרס ערקא (ג) פי' תולעת קטנה ומצויה במי' וכשטופלת על הבשר נתלית בו ומוצצת הדם וכל זמן שמוצצת היא נתמלאת מן הליחה שמוצצת ומתנפחת עד שיהא כמו חבית קטנה וכשאדם בולע בתוך המים מוצצת ליחה שבמעיו ומתגדלת במעיו (ד) ומצאת כריסו לבה וס"ל עלקא כרוס זלות (תהלים יב) מתרגמינן בעלקא דמוצצת דמהון דבני אינשי(ה): **לא** ישתה אדם. פרש"י דל"ג מן הנהרות ולא מן האגמים דה"ה מן הכלים ופי' כן לספרים דגרסי אחרי כן נקרקים אנכתמא וכ"ש פירש דבערבי ספרים (ספרים קיב.) גרסינן הכי דשבריר מן הנהרות ומן האגמים בלילה וכ"ג נקרקים אנכתמא ולא גרסינן נמי אי איכא אינש אחרינא בהדיה ליתא פלגיא וכו' אבל יש שם בריתא אחרת לעיל מהך דגרים בלילי רביעית ובלילי שבתות וגרים נקרקים אנכתמא: **עיר** שיש בה עבודת כוכבים. פ"ה רגילות הוא להיות להן שוק וריד ביום אידם ושאינם מעוטרות הייגו טעמא דמותרות משום דלא מטיא מייגיהו הנאה לעבודת כוכבים ואי משום נושא ונותן ביום אידם ה"מ לזבוני אי משום תקרובת אי משום דדרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מייגיהו שרי דשמח מוכר עצב הוא הכא משמע שחזר בו רש"י ממה שהיה מפרש לעיל (דף ב.) דלשאת ולתת הייגו מקח וממכר ומיהו קשיא אי ביום אידו מיירי שיהיה השוק ביום אידו היאך לוקחין מהם הא אמרינן לעיל (דף ו:) דאין לוקחין מהם דבר שאינו מתקיים ואילו בגמרא הכא (דף יג:) אמרינן דרב ירמיה זבן חד פיתא ועבדה עובדא אמרינן בירושלמי מ"ל חד לחכריה ואת לא לקחת גלוסקין מימיך לכך פירש רבינו מאיר דהכא מיירי בריוח שעשוי להניח בו מכר ובלא ביום אידם מיירי ולכך בשאינם מעוטרות אין כאן איסור: **אלא** בוורד והדס דקמתהני אריחא. הקשה ר"ת מ"ש מבת תיהא דאמרינן לקמן פ"ב (דף סו:) דשרי משום דריחא לאו מילתא היא ומיכן דשאני וורד והדס דעיקרייהו לריחא קיימי והוי כמו קטורת דאף לאחר שנעשית מלאכתו נהי שאין מועלין בו איסורא מיהא איכא ואפילו לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור להא דאמרינן (ספרים דף כד:) כל איסורין שבתורה אין נוקין עליהן אלא כדרך הנאתן מכל מקום איסורא מיהא איכא * ושמא בעבודת כוכבים אפילו לנקות נמי לקי מידי דהוה אכלאי הכרם דלוקין עליהם אף שלא כדרך הנאתן משום דלא כתיבא בהו אכילה ובעבודת כוכבים נמי * לא כתיב בה אכילה בתורייתא אלא בדברי קבלה (תהלים קו) ואכלו מזבחי מתים ואע"ג דכתיב (דברים לב) אשר חלב זבחימו יאכלו מכל מקום לא החכר אכילה אלא איסור רק בדברי קבלה דאיתקש זבח למת ואכלו מזבחי מתים כדאיתא פרק אין מעמידין (לקמן דף סט:) ואפילו אם תמצא לומר דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא אבל בת מיהא אע"ג דביין נסך מיירי דכעין איסור עבודת כוכבים החמירו בו הכתוב אלא מי אדרבה מחק היין נגנס בחוטמו ומזיקו וטעם האוסר לאו משום הנאת הריח אלא משום דחשיב ליה כשתייה שהריח נכנס בגופו והוא חזק ביותר ואפילו אמ"ל דשתיה נקה מותרת באיסור הנאה הכא כיון דאם היה שותה היין עצמו לא היתה לו אפילו הריח הדומה לממש אע"פ שאינו נהנה (דף לב.) דאני ישראל ההולך לירד לתעות הנמצאים בידו בחזרה אסורין דאימור עבודת כוכבים זכין ומסיק דאי גלימא זכין הכא הוה מזכין ליה כלומר ולא היה הולך אם באיסור משמע שאינו יכול לילך לשם כי אם באיסור ואמאי הוה לן ד'(למיתני) בההיא דחנויות שאינן מעוטרות לדבר איסור ויש לומר דהתם מיירי בשכל חנויות העיר מעוטרות לדבר איסור לרשב"ל בוורד והדס ולרבי יוחנן מיהא בפירות אי נמי הך בריתא דלקמן מיירי בירד שלוקחין מכם מכל מי שאינו רוצה להניח עטרה ואתיא כרבי נתן דבסמוך דאסר בין נהנה בין מהנה ואם תאמר לקמן בבריתא (דף יג.) אמאי לא תני דאזן מבעה"ב שאינו קבוע דשרי לכולי עלמא למזבן מיניה כל דבר אף פיתא ונגדל כדמשמע לקמן בשמעתין ויש לומר דהתם בבריתא מיירי בישראל מגר דלעולם שקלי מיכסא או מן הלוקח או מן המוכר:

אבל

פרצופות ל"ל משום דקבעי למיתני כיוצא בו לא יניח פיו על גבי הסילון וישתה מפני הסכנה מאי סכנה עלוקה ת"ר [א]לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים לא בפיו ולא בידו אחת ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה [ב]סכנת עלוקה מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא [ג]הבולע נימא של מים מותר להחם לו חמין בשבת ומעשה באחד שבלע נימא של מים והתיר רבי [ד]נחמיה להחם לו חמין בשבת אדהכי והכי אמר רב הונא בריה דרב יהושע ליגמע חלא [ה]אמר רב אידי בר אבין האי מאן דבלע זיבורא מחייא לא חיי מיהו לשקייה רביעתא דחלא שמגז אפשר דחיי פורתא עד דמפקיד אביתיה ת"ר [ו]לא ישתה אדם מים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה סכנת שברירי ואם צחי מאי תקנתיה אי איכא אחרינא בהדיה ליתרייה ולימא ליה צחינא מיא ואי לא נקרקש בנכתמא אחצבא ונימא איהו לנפשיה פלגיא בר פלגיתא אמרה לך אימך אזדהר משברירי ברירי רירי ירי רי בכסי חיורי: **מתני'** עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמים [ז]המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרות מותרות: **גמ'** אמר רשב"ל לא שנו אלא מעוטרות בוורד והדס דקא מתהני מריחא אבל מעוטרות בפירות מותרות מאי טעמא דאמר קרא [ח]לא ידבק בידך מאומה מן החרם נהנה הוא דאסור אבל ומודי אבל למזבן מייגיהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא: **גמ' בוורד והדס.** של תקרובת עבודת כוכבים והוא שיש להם שתנויות הללו של עבודת כוכבים הן: **דקא מסהני מריחא.** וורד והדס דרך לשתן לפני עבודת כוכבים ואסורין משום תקרובת עבודת כוכבים: **אבל בפירות.** מותרין ליקח מהן ואף על גב דמטיא הנאה לעבודת כוכבים בהנך זביני לית לן בה כדמפרש [יג.] (ט) בהנהנה מותר: מהנה

פרצופות. הא תנא מעיין דאיכא סכנת למא וקא אסר: **משום דבעי למיתני כיוצא בו לא יניח פיו על גבי סילון.** דגבי מעיין תנא שמייה ולא תנא הנאת פה הלכך לא שייך למיתני כיוצא בו גבייה אבל בפרצופות תנא הנאת פה ושייך למיתני גבייהו כיוצא בו דאסור נמי הנאת פה דאילו לשאות ולשאות בידו ליכא סכנתא דבידיה להו בידיה: **בידו אחת.** ממהר וזורק בפיו ואינו בודק אבל בשאי ידיו יכול לעבכו בידו ויעיין: **נימא.** היא עלוקה: **נהתם לו.** מיס תמיס לשאות בשבת דסכנת נפשות היא כדקתני בברייתא דמו בראשו: **אדהכי והכי.** בתוך זמן שמתממין לו המיס יקאיהו חומן שלא ימהר למות: **זיבורא.** לירעה: **חלא שמגז.** חומן חזק ליגר"א בלע"ז: **שברירי.** שד הממונה על מכת סנוורים. לא גרס הכא לא מן הנהרות ומן האגמים דה"ה נמי מן הכלים: **ליקרייב.** יקיצו משנתו ולימא ליה לחיגא מיא: **נקרקש בנכתמא.** יקשקש בכיסוי החצבא על החלב לדידמי בגברא בהדיה: **איודהר משברירי שברירי ברירי רירי ירי רי בכסי חיורי.** לחש הוא וממתעבו והולך משם הש"ד כאשר הוא שומע מיעוט חיבות אות אחר אות עד רי וכן הוא הלחש להברחתו משם. סנוורים תרגומו שברירי (בראשית יט): **מתני' עיר שיש בה עבודת כוכבים.** ולכך העובדי כוכבים להיות להם יום שוק וריד ביום אידם: **והיו בה חנויות מעוטרות.** וסימן הוא להם שאותן חנויות של עבודת כוכבים הם ליטול מהם מכס: **מעוטרות אסורות.** מפרש בגמ': **שאין מעוטרות מותרות.** דנאותן שאין מעוטרות לא שקלי מייגיהו מכסא לעבודת כוכבים ולא מטיא לעבודת כוכבים הנאה מייגיהו. ואי משום דנושא ונותן ביום אידם לזבוני להו דלמא מזבן ליה בהמה ואזיל ומקריב לה לעבודת כוכבים אי נמי דרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מייגיהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא: **גמ' כוורד והדס.** של תקרובת עבודת כוכבים והוא שיש שתנויות הללו של עבודת כוכבים הן: **דקא מסהני מריחא.** וורד והדס דרך לשתן לפני עבודת כוכבים ואסורין משום תקרובת עבודת כוכבים: **אבל בפירות.** מותרין ליקח מהן ואף על גב דמטיא הנאה לעבודת כוכבים בהנך זביני לית לן בה כדמפרש [יג.] (ט) בהנהנה מותר:

מהנה

ז. ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך ורבך כאשר נשבע לאבתיך: דברים יג יח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא ובו' ושמא בקבורה כובבים אע"ג דלקות. עיין לקמן דף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו דף מח ע"ב תוס' ד"ה לא: **באד"ר לא כתיב בה אכילה באוריתא.** לא זכרתי להבין דהמיגה אם היה הליחה נכתב בתורה ולשון אכילה לא מצר רק בדברי קבלה אבל כאמת הא כתוריתא לא כתיב האיסור כלל רק בקרא דדברי קבלה ואכלו זבחי מתים וכבהוא קרא הא כתיב אכילה מ"ב לא מכר שום איסור רק בלשון אכילה וי"ע. גם קשה אמאי לא אמר בפשיטות כיון דאיתקש לזבחי מתים לגמרי איתקש ובמת לף אלא מדרבו אסור דכתיב לא כתיב אכילה ואי דלא איתקש רק למה דומר בפשוט הא לגר זה גם דרך המאמר לא הר לאוריתא דהא בקרא לא מצר הכיקש רק לענין אכילה ועיין תוס' ב"ק דף עא ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל וכו' דמהנה מותר: (ב) תוס' ד"ה הבולע וכו' פרק מומין אלו משמע: (ג) באד"ר עקלא ופי' תולעת אדומה ומצויה במים וכו' ומוצצת את הדם וכו' עד שתהא כמו בית: (ד) באד"ר ומצא כריסו לבה. ר"ב מדמקשינן עלה בפרק מומין אלו בגמרא כריסו לבה ומיפוק לי משום סכנת עלקא אתה קיימא דתניא מעשה באחד שיקקה להמתין מים ולא המתין ומצאת כריסו לבה ומקשינן עלה מפני מה אמרו שזה שכריסו לבה מפני שלא המתין שמא עדקא בלע ונתה בטנו ופרקין שהיה שתן של אותו הלים שותה והבולע עדקא כל לחלוחית שבמעיו מוצצת הערקא מכאן יש שבמפני שיקקה להמתין ולא המתין נמצאת כריסו לבה: (ה) באד"ר דבני אינש עב"ל הפ"ד:

מוסף רש"י

דחלא שמגז. חומץ חזק (גיטין ע:). דמפקיד אביתיה. לוותה על נכסיו (שבו). בכסי חיורי. מעוזה על טוקות של חרס (רשב"ם פסחים קיב.).

מסורת הש"ס

ז) [כרא"ם הגי' מיגא], כ) [גיטין ע.], ג) פסחים קיב. ע"ש. ד) [נ"ל למיתלי].

תורה אור השלם

לעזי רש"י

איגר"א. חומץ.

רבינו חננאל

היא. כיוצא בו לא יניח פיו על גבי הסילון הכושך מן הנהר או מן הבורות ושתה מפני סכנת עלקא ב) פי' אלא יבלע עלוקה של מים שהיא סכנה דאמר ר' חנינא הבולע נימא של מים מותר לחמם לו חמין בשבת ומעשה באחד שבלע נימא של מים התיר לו ר' נחמיה לחמם לו חמין בשבת ואדהכי והכי כלומר עד שיחמם לו חמין נגמע חלא שמועיל לו. אמר רב אידי בר אבין מאן דבלע זיבורא לא חיי מיהו נישקיוה רביעתא דחלא שמגז. פי' חזק אפשר דחיי עד דמפקיד על ביתו: ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה שברירי: **מתני'** עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעשה היה בבית שאן ואמרו חכמים המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרות

ט) עי' נגריך ערך עקלא ב'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com